

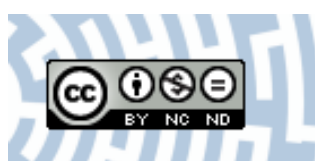

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Jak Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stała się częścią globalnej sieci, czyli o stronie WWW

Author: Aneta Drabek

Citation style: Drabek Aneta. (2008). Jak Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stała się częścią globalnej sieci, czyli o stronie WWW. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 81-90). Katowice : Oficyna Wydawnicza Waław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Jak Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stała się częścią globalnej sieci, czyli o stronie WWW

Internet zadomowił się w naszym życiu. Nie ma długiej historii niemniej jednak dziś trudno sobie wyobrazić, że jeszcze stosunkowo niedawno nie mieliśmy możliwości takiego prezentowania i wyszukiwania informacji. Posiadanie strony WWW przez szanującą się instytucję jest obecnie standardem, tak powszechnym jak posiadanie numeru telefonu. Dla coraz większej grupy ludzi (zwłaszcza młodego pokolenia) Internet jest pierwszym, a często jedynym źródłem informacji. Gdy w sieci WWW nie znajdują poszukiwanej wiadomości, przeważnie rezygnują z dalszej kwerendy. Dlatego trudno się dziwić, że większość współczesnych firm oraz instytucji ma swoje strony, a aktualizacja komunikatów na nich zawartych stanowi priorytet w działaniach marketingowych.

Internetowe informacje o własnej działalności i świadczonych usługach Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego (BUŚ) eksponuje od ponad 12 lat. Zaczynaliśmy skromną prezentacją na stronie założonej pod koniec 1995. Została umieszczona na serwerze Centrum Techniki Obliczeniowej Uniwersytetu Śląskiego (CTO). Nie była samodzielny serwis, lecz częścią strony WWW Uniwersytetu Śląskiego. Demonstrowała podstawowe informacje na temat biblioteki oraz prenumerowanych przez Bibliotekę źródeł elektronicznych, które wówczas były udostępniane w sieciowym systemie rozpowszechniania baz danych INFOWARE CD/HD.

Teksty przygotowywała Aleksandra Kaszper, kierownik Oddziału Informacji Naukowej. Do CTO trafiały jako zapis na dyskietce i tam umieszczano je w oficjalnym serwisie uniwersyteckim. Proces przekazywania informacji i późniejszego ich instalowania w sieci zajmował wiele czasu, a efekt nie był zadowalający. Strona była głęboko zagnieżdżona w strukturze serwisu (adres był długi, nieintuicyjny – nie zachęcał użytkowników do wyszukiwania: <http://www.us.edu.pl/universytet/usbiblioteka/tekst/>).

Z tych też względów pod koniec 1997 narodził się pomysł na stworzenie własnej strony WWW pod nowym (prostim i krótkim) adresem i na własnym serwerze, do którego dostęp byłby szybki i prosty. Pomoc w napisaniu strony zaoferował Arkadiusz Pulikowski, wówczas słuchacz studiów doktoranckich w Instytucie Bibliekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego. Autorka niniejszego opracowania podjęła się poznania języka HTML, którego znajomość okazała się niezbędna do tego przedsięwzięcia. Powstał wówczas zespół złożony z 3 osób. Do A. Pulikowskiego należała techniczna strona zagadnienia – zaprojektowanie interfejsu, stworzenie struktury katalogów i plików oraz oprawy graficznej, do A. Kaszper – przygotowanie tekstów, a piszącej niniejszą relację przypadło w udziale ułożenie odpowiedniego menu, oraz późniejsza aktualizacja informacji. Warto dodać, że projekt był oryginalny i nowatorski – w niczym nie przypominał poprzedniej wersji.

Na początku 1998 projekt strony był gotowy. Do jej napisania użyliśmy bezpłatnego programu Homesite 1.2. Skomponowaliśmy specjalne tło strony startowej – wypukłe logo Biblioteki wypełniało błękitne tło. Kliknięcie w duże logo na środku przenosiło na podstronę, która stanowiła jednocześnie przewodnik po serwisie. Menu umieszczone po lewej stronie ułatwiała nawigację w stronie, a informacje pojawiały się w panelu zajmującym większą część ekranu.

Rys. 1. Nowa strona domowa Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego zaprojektowana na przełomie 1997 i 1998 roku (strona główna)

Rys. 2. Menu strony Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego zaprojektowanej na przełomie 1997 i 1998

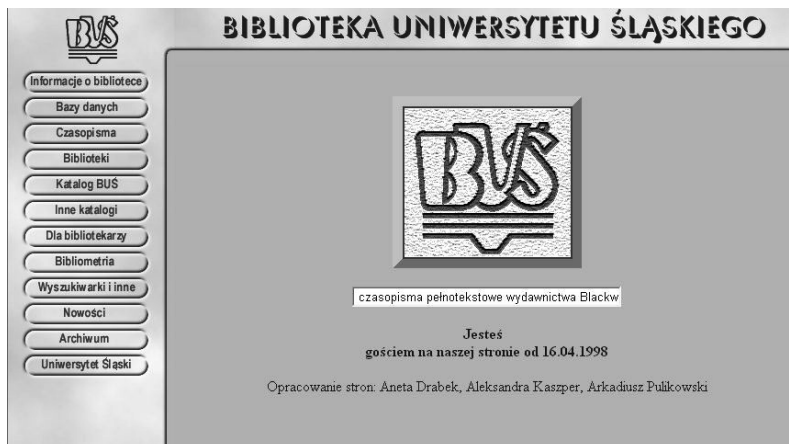
Na nowej stronie znalazły się informacje teleadresowe i godziny otwarcia poszczególnych agend Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego, jak również podstawowe informacje dotyczące sieci bibliotek specjalistycznych UŚ. Wyeksponowano informację o bazach danych na CD-ROM-ach oraz on-line, które dostępne były w lokalnej sieci.

Uniwersytet Śląski przeniósł wówczas wiele baz danych, stąd też uporządkowanie informacji o tych podstawowych źródłach informacji stało się bardzo istotne. Przygotowaliśmy więc specjalny wykaz tematyczny baz danych zgodny z kierunkami studiów uniwersyteckich. Pewną nowość stanowiły wówczas czasopisma elektroniczne. Wykaz 33 dostępnych tytułów znalazł się także na nowej stronie. Szczególnie dumni byliśmy z zakładki „Interesujące miejsca w Internecie”, w której umieściliśmy starannie wyselekcjonowane źródła informacji przydatne naszym czytelnikom. Znalazły się tam odnośniki do bibliotek polskich i zagranicznych oraz ich elektronicznych katalogów, baz danych (np. bibliografii narodowej czy bazy Medline), czasopism elektronicznych z zakresu bibliotekoznawstwa, międzynarodowych stowarzyszeń bibliotekarskich, wydawnictw i księgarń polskich oraz wiele innych przydatnych połączeń.

W marcu 1998 strona była przygotowana do umieszczenia na serwerze. Udało się to zrobić na początku kwietnia, a po dwu tygodniach wystartować i uruchomić licznik. Datę 16 kwietnia 1998 przyjmujemy jako termin oficjalnego „ukazania się” Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego w globalnej sieci. Był to dzień jej otwarcia na świat Internetu. Otrzymaliśmy wtedy krótki adres: <http://www.bg.us.edu.pl>. Jest on aktualny do dziś. Co ważne, nowa strona posadowiona została na serwerze zlokalizowanym w Bibliotece.

Informację o stworzeniu strony należało rozreklamować wśród społeczności akademickiej uniwersytetu, dlatego krótką notatkę o tym wydarzeniu, jak również o zawartości strony zamieściliśmy w „Gazecie Uniwersyteckiej” UŚ¹. Stronę ustawiliśmy jako domową na wszystkich komputerach dostępnych dla czytelników. Równocześnie zaczęli z niej korzystać bibliotekarze.

W 2001 strona została znacznie rozbudowana. Zmieniliśmy stronę główną. Postanowiliśmy zrezygnować ze strony startowej, która tylko przenosiła na stronę z menu, a samo menu uległo zmianom. Dodany został link do katalogu elektronicznego Biblioteki wraz z instrukcją korzystania z katalogu. W menu wyeksponowano także linki do bibliotek polskich i zagranicznych oraz do ich katalogów on-line, odnośniki do wyszukiwarek, a także adresy przydatne dla bibliotekarzy (m.in. stowarzyszenia bibliotekarskie, czasopisma, serwisy poświęcone książkom, katalogi wydawców itp.).

Rys. 3. Strona uniwersytecka po zmianach w 2001 roku

Nowością było dodanie działu „Bibliometria”, który zaistniał jako efekt współpracy Pracowni ds. Badań Naukometrycznych utworzonej przy Bibliotece i Pełnomocnika Rektora ds. Analiz Naukometrycznych na Uniwersytecie Śląskim prof. Grzegorza Rackiego. W „Bibliometrii” zaprezentowane zostały wyniki analiz przeprowadzanych przez Pracownię. W tym samym

¹ A. Drabek, A. Pulikowski: *Nowa strona WWW Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego*. „Gazeta Uniwersytecka (Katowice)” 1998, 8, s. 29.

miejscu pojawiła się baza danych „Wskaźniki Cytowań – UŚ”, rejestrująca międzynarodowy dorobek publikacyjny 550 pracowników uczelni z 1981–1999 (głównie w oparciu o National Citation Reports-Poland 1997) oraz dane o cytowaniach pracowników Uniwersytetu uzyskanych w latach 1996–2001. Do tego działu została również włączona, aktualizowana na bieżąco „Polska bibliografia bibliometryczna”, która zawiera opisy, a często także odnośniki do pełnych tekstów ponad 300 polskich publikacji (książek, artykułów, materiałów konferencyjnych i in.) poruszających tematykę bibliometrii, cytowań, indeksów cytowań oraz ich wykorzystania w analizie biblio- i naukometrycznej.

W listopadzie 2001 w Cieszynie odbyła się konferencja „Statystyczno-porównawcze metody oceny działalności naukowej” zorganizowana przez Bibliotekę UŚ oraz Komitet Naukoznawstwa PAN. Stworzyliśmy specjalną stronę poświęconą konferencji. Umieściliśmy tam teksty wystąpień prelegentów.

Na początku 2003 do zespołu osób pracujących nad serwisem BUŚ dołączyła Barbara Wróbel (informatyk) i Mariusz Tomaszewski (bibliotekarz z Oddziału Informacji Naukowej). Współpraca okazała się owocna. M. Tomaszewski zaproponował wykorzystanie stylów kaskadowych, rezygnację z nagłówków i wyróżników graficznych. Zmiany te, nie naruszając zaplanowanej koncepcji serwisu, przyczyniły się do większej jego przejrzystości i ułatwiły nawigację po nim.

W tym okresie czasopisma elektroniczne stały się jednym z najczęściej wykorzystywanych źródeł informacji. Ich wyeksponowanie i przygotowanie charakterystyki ułatwiającej użytkownikom odnajdowanie poszukiwanych periodyków i wiadomości stało się zadaniem priorytetowym. Od 1998 znacznie wzrosła liczba e-czasopism przekraczając w 2003 10 tys. Były udostępniane na różnych platformach (EBSCOhost, ScienceDirect, Kluwer Academic Press oraz Meos), co znacznie komplikowało każdą kwerendę. Konieczne stało się stworzenie wspólnej listy wszystkich czasopism elektronicznych dostępnych w sieci uniwersyteckiej. W rozwiązaniu tego problemu pomogła B. Wróbel. Stworzyła bazę danych w programie MS Access oraz specjalne skrypty w technologii ASP, które umożliwiły odpowiednią prezentację na stronie WWW danych zaimplementowanych do bazy. ASP (ang. Active Server Pages) to technologia firmy Microsoft, która została wykorzystana do dynamicznego tworzenia stron WWW wykonywanych po stronie serwera. Wyszukiwanie odbywało się poprzez wpisanie w odpowiednim polu dowolnego słowa z tytułu czasopisma lub kliknięcie w odpowiednią literę alfabetu, od której ów tytuł się rozpoczynał. Następnie wyświetlana była lista czasopism elektronicznych w układzie alfabetycznym lub według wpisanych przez użytkownika słów. Zawierała ona najważniejsze dane: tytuł (będący jednocześnie odnośnikiem do strony danego czasopisma), ISSN, infor-

macje o dostępie do pełnych tekstów i okres karencji. Baza ta działała do końca 2005, kiedy to Uniwersytet Śląski wykupił w firmie EBSCO specjalny serwis do zarządzania danymi o czasopiśmie elektronicznych – „Listę A–Z”.

Na identycznej zasadzie, co przygotowany w BUŚ wykaz czasopism pełnotekstowych, działa serwis o nazwie „Skład osobowy pracowników sieci bibliotecznej UŚ”. Pozwala on na wyświetlenie listy pracowników danej jednostki lub też osób, których nazwiska zaczynają się na daną literę alfabetu. Zawiera imiona i nazwiska, miejsce pracy (oddział BUŚ lub konkretna biblioteka specjalistyczna), adres, telefon oraz e-mail.

Zastosowano również zmodyfikowany sposób umieszczania nowości na stronie. W tym celu wykorzystujemy specjalnie zaprojektowany panel administratora, który umożliwia ustawienie dat granicznych w jakich dana informacja będzie prezentowana. Ich umieszczanie w „Nowościach” można przeprowadzić z dowolnego komputera.

Zastosowanie skryptów znacząco ułatwia wprowadzanie nowych i aktualizację istniejących danych oraz pozwala na szybkie dostosowanie wyglądu generowanych stron do modyfikowanej szaty graficznej serwisu.

W 2003–2004 znacznie poszerzono zestaw odnośników do ciekawych źródeł elektronicznych i przydatnych stron internetowych. Każdy link został starannie wybrany, a większość z nich opatrzona objaśnieniem. Kilkaset posegregowanych tematycznie źródeł złożyło się na ciekawą bazę danych, która stanowi nieocenioną pomoc dla bibliotekarzy i czytelników.

Rys. 4. Baza źródeł elektronicznych

Serwis wraz z wprowadzonymi zmianami został zaprezentowany przez M. Tomaszewskiego w 2004 na X Międzynarodowej Konferencji Naukowej w Krakowie zatytułowanej „Profesjonalna informacja w Internecie”².

W 2004 zdecydowaliśmy się na przygotowanie nowego projektu graficznego strony. Koncepcja ta (z niewielkimi zmianami) wykorzystywana jest do dzisiaj. Pracy nad jej stworzeniem podjął się ponownie A. Pulikowski. W stosunku do poprzednich wersji, najbardziej znaczącą innowacją było ciekawe rozwijalne poziome menu napisane przy wykorzystaniu języka JavaScript. Dzięki temu większość najistotniejszych podstron dostępna była od razu z poziomu menu i nie było potrzeby wielokrotnego klikania w celu odnalezienia potrzebnych informacji. Nad menu usytuowana została nazwa Biblioteki, adres, numer telefonu i faksu. W centralnej części strony, na lewo i na prawo od dużego logo skupione zostały tzw. „szybkie linki”, czyli najważniejsze odnośniki dla odwiedzających serwis. Na początku znalazły się tam linki do katalogu elektronicznego, danych teleadresowych i godzin otwarcia, regulaminów oraz cennika. Dalej umieszczono odesłanie do specjalnych formularzy ułatwiających czytelnikom kontakt z bibliotekarzem („Zapytaj bibliotekarza” oraz „Zaproponuj książkę”) i do mapy strony. Jako ostatnie dołączyły połączenia do baz przygotowywanych przez BUŚ – Śląskiej Biblioteki Cyfrowej i Bazy Dorobku Pracowników Uniwersytetu Śląskiego.

Ciekawym pomysłem, niespotykanym na innych bibliotecznych stronach, jest możliwość zmiany koloru strony z niebieskiej na zieloną. Zmiany tej dokonać można jednym kliknięciem.

„Zapytaj bibliotekarza” to specjalna usługa, w ramach której czytelnicy mogą zadawać pytania lub zgłaszać nurtujące ich problemy. Pomocy udzielają pracownicy Oddziału Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej, którzy szukają odpowiedzi na zadane pytania i przesyłają je czytelnikom. O tym jak ważną rolę spełnia ta usługa świadczy fakt, że ciągu 3 lat jej funkcjonowania użytkownicy Internetu zadali nam kilkaset pytań.

Podobnie działa usługa „Zaproponuj książkę” – każdy czytelnik może podać propozycję powiększenia zbiorów bibliotecznych o pozycje, które jego zdaniem powinny się znaleźć w bibliotece uniwersyteckiej. Dane zebrane w ten sposób porównywane są z katalogiem, a następnie przekazywane Komisji Zakupu.

W 2006 do zespołu opracowującego serwis WWW dołączyła Aleksandra E. Adamczyk, która opracowała mapę strony w układzie alfabetycznym oraz w układzie strukturalnym.

---

² M. Tomaszewski: *Strona WWW Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego: doświadczenia dotyczące tworzenia serwisu bibliotecznego*. W: *Profesjonalna informacja w Internecie*. Red. nauk. M. Kocójowa. Kraków 2005, s. 205–206.

Rys. 5. Strona Biblioteki 2004–2007

Lata 2006–2007 obfitowały w wiele nowych ciekawych projektów. Ich realizacja nie byłaby możliwa, gdyby nie pomoc Piotra Manowskiego, studenta informatyki Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UŚ, który pod kierunkiem Andrzeja Koziary – Lokalnego Administratora Bezpieczeństwa Informacji BUŚ – napisał specjalny program do prezentacji katalogu kartkowego w Internecie.

Katalog kartkowy bibliotek specjalistycznych tworzony był w BUŚ od lat 70-tych. Po likwidacji Oddziału Bibliotek Specjalistycznych katalog został przeniesiony na korytarz i przez swoje niezbyt fortunne usytuowanie nie był w pełni wykorzystywany przez czytelników. Pod koniec 2005 narodził się pomysł zeskanowania kart, a następnie udostępnienia ich obrazów w Internecie. W pracach nad skanowaniem tego katalogu bardzo pomogli studenci II roku informatyki naukowej i bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Śląskiego. W ciągu kilku miesięcy 2006 udało im się zdigitalizować ok. 40% kart, pozostałe zeskanowali bibliotekarze. Do szybkiego przeglądania kart posłużył program napisany przez P. Manowskiego. Umożliwia nie tylko samą prezentację, ale również zarządzanie kartami – ich usuwanie, dokładanie i zastępowanie poprawionymi wersjami plików.

W ciągu wakacji 2007 wysiłkiem całego zespołu Biblioteki (a przede wszystkim bibliotekarzy z Oddziału Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej) w cyfrową rzeczywistość przeniesiony został także katalog kartkowy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W tym przypadku program został rozbudowany. Oprócz prezentacji kart oraz możliwości zarządzania nimi – jak to było w katalogu bibliotek specjalistycznych – jego funkcjonalność poszerzono o zama-

wianie książek z magazynu. Pod każdym obrazem karty znajduje się link. Kliknięcie w niego otwiera specjalny formularz – swoisty „elektroniczny rewers”. Jego wypełnienie oraz wybranie opcji „Zamawiam” powoduje przesłanie danych do magazynu i zamówienie książki do wypożyczenia. Już po kilku miesiącach doświadczeń można zaobserwować, że czytelnicy chwalą sobie możliwość wyszukiwania informacji w ten sposób oraz zamawiania książek bez konieczności przychodzenia do biblioteki.

Digitalizacja katalogów kartkowych była pierwszym z naszych projektów w tej dziedzinie. Jej realizacja umożliwiła zdobycie wstępnych doświadczeń i rozpoczęcie o wiele trudniejszej pracy, jaką jest zapis cyfrowy książek i innych dokumentów bibliotecznych. Naszym celem była przede wszystkim ochrona zbiorów Biblioteki, a także prezentacja ich treści szerokiemu gronu odbiorców. Pierwsze zeskanowane książki umieściliśmy bezpośrednio na naszej stronie. Strona ta, choć funkcjonowała dość krótko, cieszyła się sporym zainteresowaniem. Książki udostępnialiśmy w postaci plików pdf, ale ta forma nie była zbyt wygodna, ponieważ otwarcie którejkolwiek ze stron wymagało pobrania całego pliku, co zajmowało sporo czasu. Dlatego też szukaliśmy innego sposobu prezentacji tekstów cyfrowych. W czerwcu 2006 rozpoczęliśmy współpracę z Biblioteką Śląską. Jej efektem jest Śląska Biblioteka Cyfrowa, w której znaleźć można elektroniczne kopie wybranych zbiorów BUŚ, niektóre czasopisma wydawane przez Uniwersytet Śląski oraz prace doktorskie, których autorzy wyrazili zgodę na ich publikację w sieci³.

W lutym 2007 dołączyły do strony WWW „Ciekawe nabytki”, czyli wybrane książki z zakupu zagranicznego i antykwarycznego Biblioteki UŚ. W każdym miesiącu umieszczane są zeskanowane obrazy okładek, spisów treści oraz przykładowych stron. W ten sposób prezentowane są najciekawsze książki kupione przez Bibliotekę w danym miesiącu. W ciągu roku pojawiły się opisy około 150 książek.

Ciekawym pomysłem, który udało się zrealizować w 2007 była Baza Doktoratów obejmująca informacje o pracach doktorskich bronionych na Uniwersytecie Śląskim, przechowywanych i udostępnianych w BUŚ. Bazę zaprojektował P. Manowski, a dane uzupełniane są w Pracowni Zbiorów Specjalnych. Wyszukiwanie w bazie możliwe jest według następujących kryteriów: autor, tytuł, promotor, rok, dziedzina. W każdym rekordzie jest link kierujący do informacji o możliwości skorzystania z danej pracy, lub – jeśli autor pracy udzielił stosownej licencji – do pełnego tekstu umieszczonego w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej.

---

³ Więcej na temat Śląskiej Biblioteki Cyfrowej w artykule A. Drabek, A. Koziary i M. Tomaszewskiego pt.: *Projekty digitalizacyjne w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*, który znaleźć można w niniejszym tomie.

W 2008 strona obchodzi dziesięciolecie istnienia w sieci. W tym czasie ulegała ona częstym zmianom. Oprócz codziennej pracy polegającej na aktualizacji danych, wprowadzaniu poprawek czy też zamieszczaniu ważnych aktualności, serwis stale się rozrastał. W kolejnych latach witryna Biblioteki „obrasła” w ciekawe i użyteczne projekty. Pierwsza strona liczyła ok. 200 podstron. Obecna liczy ponad 1000 i jest rozbudowanym serwisem bibliotecznym. W ciągu tych 10 lat odwiedziło ją już blisko 3,5 miliona internautów.

Pod koniec 2007 powołany został zespół do stworzenia nowej strony WWW. Przed projektantami kolejnej wersji staje nie lada wyzwanie. Z jednej strony wymagający użytkownicy poszukujący nie tylko prostych informacji adresowych, czy też godzin otwarcia, ale także profesjonalnych elektronicznych źródeł i baz danych, a z drugiej strony odpowiednia prezentacja informacji zamieszczonych w sposób logiczny i przejrzysty dla wszystkich. Jest to zadanie dla całego zespołu, który przygotuje dobry projekt, uwzględniający zarówno wymagania doświadczonych czytelników, jak i potrzeby tych którzy odwiedzili tę stronę po raz pierwszy. Mam nadzieję, że twórcom uda się wypełnić wszystkie te niemałe wymagania, a czytelnicy będą ją odwiedzali jeszcze częściej.

Abstract

The article describes the history of the University of Silesia Library website that was designed and put on the Internet in 1998. The website has been constantly rebuilt and adjusted to the needs of its users for the last 10 years. The website has gradually extended with new electronic sources: electronic directory of the library, expanded collection of useful links, information about traditional and electronic periodicals and databases, 'Bibliometrics' section devoted to parametric assessment and citations. In 2006–2007 there occurred digitized card catalogues and Silesian Digital Library on the Internet.

